2.10.2018
Dnro 1742/00.08/2018

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta
MmV@eduskunta.fi

Viite Asiantuntijakutsu maa- ja metsätalousvaliokuntaan 4.10.2018

Asiantuntijalausunto; HE 123/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019, metsätalouteen liittyvät kysymykset

Yleistä

Suomen metsäkeskus kiittää saamastaan kutsusta ja mahdollisuudesta osallistua valtion vuoden 2019 talousarviosta käytävään keskusteluun. Metsäkeskus on sitoutunut talousarviossa esitettyihin maa- ja metsätalousministeriön luonnonvaratalouden politiikkasektorin tavoitteisiin, joista toimintamme kannalta merkittävimmät ovat

- Luonnonvaratieto on ajantasaista ja yhteiskäyttöistä ja sitä hyödynnetään tehokkaasti luonnonvaratalouden ohjauksessa;
- Suomi on kilpailukykyinen toimintaympäristö metsiin perustuville liiketoiminnoille;
- Metsäala ja sen rakenteet uudistuvat ja monipulistuvat;
- Metsät ovat aktiivisessa, taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävässä ja monipuolisessa käytössä;
- Sopeudutaan ilmastossa tapahtuviin muutoksiin ja hallitaan sää- ja vesiolojen ääri-ilmiöihin liittyvät riskit.

30.40.22 Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen

Momentille myönnetään € 5,950 milj. eli lähes yhdeksän miljoonaa euroa vähemmän kuin kuluvana vuonna, sillä hallitusohjelman Kärkihanke-rahoitus päättyy. Kyseiseltä momentilta on rahoitettu mm. Biotalous ja puhtaat ratkaisut -strategisen tavoitteen Puu liikkeelle ja uusia tuotteita metsästä -kärkihanketta. Kärkihankkeen painopisteenä on ollut metsätieto ja sähköiset palvelut. Kärkihankkeella on digitalisoitu metsätaloutta kehittämällä mm. uutta inventointia ja luomalla yhteinen indeksi ympärivuotiselle korjuukelpoisuudelle. On kehitetty menettelyjä kaukokartoituksen hyödyntämiselle lakien valvonnassa, ja edistetty sähköistä hallintoa.

Metsätietoekosysteemin rakentaminen on erinomainen esimerkki elinkeinoelämän ja julkishallinnon yhteistyöstä. Tarkka ja ajantasainen metsätieto on avain sekä tuottavuuden että luonnon monimuotoisuuden parantamiseen. Seuraava askel on toimialan yhteinen metsätiedon palvelualusta, jossa yhdistyy käytettävään muotoon kaikki eri hallinnonalojen metsätieto. Suotuisan kehityksen jatkamiseksi julkishallinto tarvitsee jatkossakin Kärkihanke-momentin kaltaisen rahoitusinstrumentin.

30.40.41. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen

Metsäkeskus arvioi vuosittain hirvieläinvahinkojen määrän metsänomistajien tekemien vahinkoilmoitusten perusteella. Hirvivahinkojen arviointi muuttui 15.5.2017 valtioneuvoston annettua asetuksen riistavahinkoja koskevan asetuksen muuttamisesta. Kuluvana vuonna Metsäkeskukseen on

tehty arviointipyyntöjä 2 824,18 hehtaarille. Hirvivahinkoarvioiden määrä on kasvanut voimakkaasti viime vuosina, sillä vuonna 2015 vahinkoarvioita tehtiin vain noin 1 000 hehtaarille. Vuodelle 2019 momentille on varattu € 5,375 milj., jossa on kasvua 17 prosenttia kuluvan vuoden määrärahaan verrattuna.

Metsäkeskuksen tänä vuonna tarkistamat ja vahvistamat hirvivahingot korvataan tämän kuluvan vuoden hirvieläinten metsästysmaksuista (tulomomentti 12.30.42.), minkä vuoksi metsänomistaja joutuu odottamaan vahingonkorvaustaan usein yli vuoden. Metsäkeskus esittää maksukäytännön muuttamista, jotta todetut hirvieläinvahingot voitaisiin maksaa vahingon kärsineelle osapuolelle hyvän hallintotavan mukaisesti viipymättä - lausunnon liitteenä on tarkempi kuvaus asiasta.

Määrärahan kasvattamista kestävämpi ratkaisu olisi hirvikannan pienentäminen. Hirvituhojen vuoksi kuusta on istutettu sille luontaisesti sopimattomille alueille, mistä aiheutuu vuosittain merkittäviä puuston kasvu- ja laatutappioita. Osin kuusettumisen vuoksi myös maannousemasieni on levinnyt voimakkaasti.

30.40.44. Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen

Metsäkeskus käsitteli vuonna 2017 yli 70 000 Kemera-asiakirjaa. Tukimaksuja on kuluvana vuonna maksettu likipitäen saman verran kuin viime vuonna vastaavana aikana, mutta myöntämisvaltuuden käyttö, siis uusien Kemera-hankkeiden määrä, on kolmanneksen viimevuotista pienempi. Pienpuun korjuupinta-ala on lähes kaksinkertaistunut kotimaassa viime vuoteen verrattuna, mutta taimikon varhaishoitoa on tehty tänä vuonna selvästi edellisvuotta vähemmän; hoidettujen taimikoiden pinta-ala on lähes puolittunut viime vuodesta. Metsäteiden rakentaminen ja kunnossapito ei ole virinnyt, vaikka tukiehtoja parannettiin aiemmin tänä vuonna valtioneuvoston asetuksella. Metsänhoitotöiden edistämiseksi voidaan hoitotöiden markkinoinnin tueksi käyttää entistä parempaa ja ajantasaisempaa metsätietoa. Kärkihankkeessa on esimerkiksi kehitetty satelliittitiedon pohjalta vesakkoindeksi, jonka avulla voidaan tunnistaa potentiaaliset hoidon tarpeessa olevat kohteet, ja toimittaa ne markkinoinnin tueksi metsäpalveluja tarjoaville toimijoille. Menetelmää on jo kokeiltu, ja se voidaan laajentaa suuremmillekin alueille. Aineistot voidaan tuottaa yleisesti saataville ja ladattaviksi rajapintaan.

Tienrakennuksen osalta voitaisiin harkita resurssien sallimissa puitteissa Metsäkeskuksen asiakastyön suuntaamista tiekuntien päätöksenteon tukemiseen.

Momentille varattu € 56,230 milj. noudattaa hallitusohjelmaa ja riittänee ensi vuoden maksuihin. Metsäkeskus toivoo, että kuluvalta vuodelta mahdollisesti käyttämättä jäävä Kemera-määräraha siirrettäisiin lisätalousarvion kautta käytettäväksi ensi vuonna. Näin toimittiin kuluvanakin vuonna, joskin ko. määrärahaa ei ole haettu, koska varsinainen määräraha on ollut riittävä.

30.40.45. Metsäluonnon hoidon edistäminen

Etelä-Suomen metsien vapaaehtoinen suojeluohjelma METSO on täyttänyt kymmenen vuotta. Tapausta juhlistettiin 26.9. juhlaseminaarilla. Seminaarissa professori Janne Kotiaho esitteli METSO-ohjelman toteutumisen väliarvion. Kotiahon selvityksen mukaan Metsäkeskuksen kautta suojeltujen kohteiden ekologinen laatu, suojelupriorisaatioarvo, on jopa 90 prosenttia maksimista (0,9 / 1,0).

Metsien käytön kasvaessa luonnon monimuotoisuudesta huolehtiminen korostuu. Metsäkeskus onkin kouluttanut kuluvan vuoden aikana sata metsäalan toimihenkilöä ympäristötukien laadintaan. Toimijat kohtaavat metsänomistajan puukaupan yhteydessä, ja juuri silloin on mahdollisuus hoitaa kyseisen metsänomistajan kanssa puukaupan lisäksi myös muut keskeiset metsänhoitoon liittyvät työt, olipa kyse taimikonhoidosta tai luonnon monimuotoisuuden vaalimisesta.

Momentille esitetään € 5,027 milj. eli sama summa kuin kuluvana vuonna. Jos momentin määrärahaa kasvatetaan, pitää kasvattaa myös momentin hallinnoinnin resurssia.

30.40.46. Valtionapu Suomen metsäkeskukselle

Käynnissä on vilkas metsävuosi. Metsäteollisuuden kysyntä on hyvä ja puukauppa käy kiivaana. Metsäkeskukseen tehtyjen metsänkäyttöilmoitusten lukumäärä oli elokuun lopussa yli 12 prosenttia edellä viime vuotta, ja jopa viidenneksen enemmän kuin vuonna 2016.

Metsäkeskus on johdonmukaisesti kehittänyt toimintaansa valtion tulo- ja menoarvion otsikon 7.1, Hallinnon toimintatapojen, rakenteiden ja prosessien kehittäminen, mukaisesti: ”palvelujen tulee olla asiakaslähtöisiä ja ensisijaisesti sähköisiä. Tavoitteena on myös kokonaisuuden hallinta hallinnonalarajat ylittäen.”

Metsätietolain muutoksen myötä Metsäkeskuksen metsävaratieto tuli avoimeksi 1.3.2018. Avoimen metsätiedon varaan on jo syntynyt kaupallisia sovelluksia. Myös Metsäkeskuksen avoimesta rajapintapalvelusta on tietoja ladattu ahkerasti. Puun myyjien ja ostajien yhdessä perustama puun sähköinen kauppapalvelu Kuutio.fi käyttää kaupankäynnin pohjalla Metsäkeskuksen metsävaratietoja. Metsään.fi-palvelussa on ylitetty 100 000 kävijän raja. Yhteistyönä toteutettava Metsäkeskuksen metsävaratiedon tuotanto ja valmiin tiedon jalostaminen edistää pk-yritysten kasvuhakuisuutta ja pyrkimyksiä vientimarkkinoille.

Metsätietojen digitalisointi ja avoimuus toteuttaa valtion TAE:n luonnonvaratalouden tavoitteita: 1) luonnonvaratieto on ajantasaista ja yhteiskäyttöistä, ja sitä hyödynnetään tehokkaasti luonnonvaratalouden ohjauksessa; 2) Suomi on kilpailukykyinen toimintaympäristö metsiin perustuville liiketoiminnoille; 3) metsäala ja sen rakenteet uudistuvat ja monipuolistuvat.

Metsäkeskus jatkaa toimintojensa sähköistämistä ja hallinnon digitalisointia. Metsäkeskuksen digitiekartta ulottuu vuoteen 2023 - raskaimpia investointivuosia ovat 2019 ja 2020. Kärkihanke-momentin kaltainen rahoitusinstrumentti olisi erinomainen edistämään tällaisia koko toimialaa hyödyttäviä infraluonteisia investointeja. Kaikki digitalisointi ei automaattisesti lyhyellä tähtäimellä vähennä henkilötyötä, sillä esimerkiksi metsälain valvonnan kehittäminen voi alkuvaiheessa lisätä maastokäyntien tarvetta.

Momentille esitetään € 39,160 milj., mikä on hallitusohjelman mukainen ja reaalisesti € 1,5 milj. kuluvan vuoden valtionapua vähemmän.

30.10 Maaseudun kehittäminen.

Momentilla on kansallinen rahoitusosuus EU:n maaseutuohjelmaan. Ohjelmakauden ollessa kesken ei momenttiin esitetä olennaisia muutoksia.

Kuten selvitysosassa todetaan, on tärkeää huolehtia kaikenlaisten maaseutualueiden (ydinmaaseudun ja harvaanasutun maaseudun) elinvoimasta. Metsäbiotaloudelle on erityisen tärkeää, että infrastruktuurista - tiestöstä ja tietoliikenneyhteyksistä - huolehditaan. Metsätalous tarvitsee toiminnoissaan jatkuvasti toimivat nopeat tietoliikenneyhteydet. Metsäbiotalous toimii myös alueilla, joilta kaikki muu elinkeinotoiminta saattaa olla jo loppunut.

31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala

Yksityistiet muodostavat merkittävän osan maaseudun liikenneverkosta. Yksityistiet palvelevat maa- ja metsätalouden, luontomatkailun sekä asumisen ja vapaa-ajan asumisen liikennettä. Metsien käytön lisääntyessä sekä maatalouden tehostuessa yksityistiestön merkitys kasvaa entisestään. Metsäkeskus näkee myönteisenä, että yksityistieavustuksiin on varattu € 4 milj. enemmän kuin edellisvuonna eli € 17 milj. Vaikka suunta on oikea, tulisi määrärahan suuruus olla enemmän, noin 20 - 30 miljoonaa euroa, jolloin yksityisteiden korjausvelan kasvu saataisiin pysähtymään.

Oma kokonaisuutensa ovat yksityisteiden sillat, joille tulisi laatia erillisrahoitukseen perustuva inventointi- ja kunnostusohjelma.

Maantieverkon osalta Metsäkeskus esittää huolensa siitä, että perusväylänpidon määrärahoihin kohdistuu merkittävä supistus, joka johtunee pääosin määräaikaisen korjausvelkaohjelman päättymisestä.

Rahoitustasoa olisi tarkasteltava pitkäjänteisesti. Parlamentaarinen liikenneverkon rahoitusta arvioinut työryhmä on esittänyt, että perusväylänpidon rahoitusta tulee lisätä vuosittain pitkäjänteisesti vähintään € 300 milj. Maanteiden kunnostukseen varattua summaa pitää tuntuvasti korottaa, jotta tiestö pysyy kohtuullisena sekä pääväylästön että alempiasteisten tieverkon osalta. Toteutuessaan runkoverkkoasetus tuonee mukaan pitkäjänteisyyttä tiestön kehittämiseen, mutta asetus ei kuitenkaan saa johtaa tilanteeseen, että alempiasteisen tiestön kunto heikkenee tai että päädytään laajamittaisiin alempiasteisten maanteiden yksityistämisiin. Määrärahaa ei saa ohjata vain pääteille, jolloin alempiasteiset tiet jäävät vaille kipeästi tarvitsemaansa lisärahoitusta. Erityisesti kasvava metsäbiotalous tarvitsee ympärivuotisesti liikennöitävää pientiestöä.

Ari Eini
johtaja
Suomen metsäkeskus

Liitteet Hirvivahinkojen maksaminen maanomistajille

Jakelu Maa- ja metsätalousvaliokunta
Valiokuntaneuvos Carl Selenius
Valiokuntakanslian sihteeri Marjo-Riitta Seppälä

metsäkeskus

2.10.2018
Dnro 1742/00.08/2018

Tiedoksi Suomen metsäkeskuksen johtokunta
Ylijohtaja Juha S. Niemelä, maa- ja metsätalousministeriö
Metsäneuvos Marja Kokkonen, maa- ja metsätalousministeriö
Metsäneuvos Marja Hilska-Aaltonen, maa- ja metsätalousministeriö
Ylimetsänhoitaja Matti Heikurainen, maa- ja metsätalousministeriö

Asiantuntijalausunto
Liite
2.10.2018
Dnro 1742/00.08/2018

Hirvivahinkojen maksaminen maanomistajille

Valtion talousarvion momentilta 30.40.41 (Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen) osoitetaan vuosittain määräraha hirvieläinten metsätaloudelle aiheuttamien vahinkojen johdosta maksettavien korvausten suorittamiseksi. Maa- ja metsätalousministeriö myöntää vuosittain riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 6 §:n perusteella Metsäkeskukselle varoja metsätaloudelle aiheutuneiden vahinkojen ja vahinkojen arviointikustannusten perusteella maksettavien korvauksien maksamiseen. Valtion talousarviossa määräraha on 3 vuoden siirtomääräraha.

Vuonna 2018 päätös 1 437 574,55 milj. euron määrärahojen osoittamiseksi Metsäkeskukselle on tehty 5.6.2018 ja määrärahoista pitää tehdä tilitys ministeriöön 15.11.2018 mennessä. Määrärahaa voidaan käyttää vuoden 2017 aikana arvoitujen metsävahinkojen ja vahinkojen arviointikustannusten korvaamiseen. Koska määrärahat myönnetään aina edellisen vuoden vahinkojen korvaamiseen, joutuvat maanomistajat odottamaan korvausmaksatuksia usein yli vuoden. Maanomistajat pitävät korvausmaksujen viipymistä kohtuuttomana. Tilanne on maanomistajan kannalta ymmärrettävä. Jos hän on esimerkiksi huhtikuussa 2017 pyytänyt hirvivahinkoarvioita tuhokohteeseen ja Metsäkeskus on saman kevään aikana tehdyssä arvioinnissa todennut korvaukseen oikeuttavan vahingon syntyneen, tuki tulee maksettavaksi maanomistajalle seuraavan vuoden kesäkuussa.

Hirvivahinkojen korvausten jatkuva maksaminen tulisi mahdollistaa metsänomistajien tukimaksatusten odotusaikojen lyhentämiseksi. Hallinnollinen menettely asian hoitamiseksi on jo olemassa. Maksatus voidaan mahdollistaa käyttämällä valtionavun ennakkomenettelyä samalla tavoin kuin toimitaan Kestävän metsätalouden rahoituslain tukivarojen osalta. Kemera:n osalta Metsäkeskukselle osoitetaan vuosittain määräraha, mutta Metsäkeskukselle myönnetään päätökseen ennakkoa, mikä mahdollista maksujen käynnistämisen kunkin vuoden alussa, vaikka varsinainen määrärahojen myöntöpäätös tuleekin vasta helmi-maaliskuussa.

Toisaalta hirvivarojen myöntämisessä voitaisiin hyödyntää myös momentin kolmen vuoden siirtomääräraha. Ministeriön määrärahapäätöksessä myönnettäisiin tuki yli vuoden maksutarpeisiin, ja vuoden lopulla mahdollisesti käyttämätön tuki voitaisiin suoraan kohdentaa maksatusta odottavien uusien seuraavan kevään ja esim. talven yli maastotarkastusta odottaneiden kohteiden maksamiseen.
Vuosittaisen rajoitetun tukimaksumenettelyn taustalla on ao. tukien maksuun käytettävien tulojen kertyminen riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 4 §:n mukaisista pyyntilupamaksuista. Vuoden 2019 talousarvioehdotuksessa arvioidaan hirvien pyyntilupamaksuja tuloutuvan 5,0 milj. euroa ja valkohäntäpeurojen pyyntilupamaksuja 0,375 milj. euroa, pyyntilupamaksujen pysyessä ennallaan.

2019 talousarviossa pyyntilupamaksuista arvioidaan kertyvän maksuja 5 375 000 euroa, vuonna 2018 talousarvio arvio oli 4 575 000 euroa ja vuoden 2017 tilinpäätöksessä 4 322 017 euroa. Maksuja arvioidaan kertyvän tulevana vuonna 800 000 euroa kuluvaa vuotta enemmän. Tämä mahdollistaisi muutoksen hirvivahinkojen maksatuskäytäntöön.